

Bánh trôi nước

Hồ Xuân Hương

I. Kiến thức cơ bản

- Về tác giả: Hồ Xuân Hương quê ở Quỳnh Lưu, Nghệ An sinh ra và lớn lên ở Hà Nội. Hồ Xuân Hương là người thông minh tài hoa, làm thơ bằng chữ Nôm rất tài, được mệnh danh là Bà chúa thơ Nôm.

- Về bài thơ: Ngôn ngữ giản dị, trong sáng, giàu sức gợi, gần gũi với văn học dân gian cho thấy Hồ Xuân Hương vừa trân trọng vẻ đẹp, phẩm chất trong sáng, sắt son của người phụ nữ Việt Nam ngày xưa, vừa cảm thương sâu sắc cho thân phận chìm nổi của họ.

II. Hướng dẫn đọc - hiểu văn bản

Câu 1. Bánh trôi nước thuộc thể thơ gì? Vì sao?

- Bánh trôi nước thuộc thể thơ thất ngôn tứ tuyệt Đường luật.

- Nhận dạng:

+ Số câu: 4

+ Số chữ trong mỗi dòng thơ: 7 chữ

+ Hiệp vần: Chữ cuối cùng của các câu 1 – 2 – 4. Vần on: tròn - non – son

Câu 2.

a) Với nghĩa thứ nhất, bánh trôi nước đã được miêu tả như thế nào?

b) Với nghĩa thứ hai, vẻ đẹp, phẩm chất cao quý và thân phận chìm nổi của người phụ nữ được hiện lên như thế nào?

c) Nghĩa nào quyết định giá trị bài thơ

Nét độc đáo của bài thơ là sự tương đồng rất tài tình giữa nghĩa tả thực chiếc bánh trôi nước và ý nghĩa tượng trưng về thân phận người phụ nữ trên nhiều phương diện: Hình dáng, màu sắc, sự chìm nổi,... trong từng câu chữ.

Hình ảnh chiếc bánh trôi nước	Hình ảnh người phụ nữ
- Màu sắc, hình dáng: Bánh có màu trắng, hình tròn, thuộc loại bánh trần được làm từ nguyên liệu	- Vẻ đẹp hình thức (hình dáng, màu da) Rất xinh đẹp, thân hình đầy đặn, làn

bột nếp.	da trắng trẻo “vừa trắng lại vừa tròn” → điệp từ vừa thể hiện người phụ nữ rất có ý thức về vẻ đẹp của mình → niềm tự hào kiêu hãnh.
- <i>Sự chìm nổi của chiếc bánh trôi:</i> Bánh làm xong, nước sôi bỏ bánh vào bánh chìm xuống, lúc bánh vừa chín tới nổi lên mặt nước - “ <i>bảy nổi ba chìm</i> ”.	- <i>Sự chìm nổi của thân phận người phụ nữ:</i> - Hình thức xinh đẹp, nhưng thân phận lại long đong chìm nổi trên dòng đời trong đục đầy vơi - “ <i>Bảy nổi ba chìm với nước non</i> ”.
- <i>Sự phụ thuộc của chiếc bánh:</i> Chiếc bánh trôi đẹp hay xấu, lành hay rách, “rắn” hay “nát” phụ thuộc vào tay người làm bánh dở hay giỏi, khéo hay không - “ <i>Rắn nát mặc dầu tay kẻ nặn</i> ”	- <i>Sự phụ thuộc của người phụ nữ:</i> Cuộc đời người phụ nữ vui hay buồn, sướng hay khổ, hạnh phúc hay bất hạnh phụ thuộc vào người chồng, không tự quyết định được số phận, cuộc đời của mình.
- <i>Thành phẩm của chiếc bánh trôi:</i> Bánh làm xong, chiếc bánh phải lành lặn màu trắng, bên trong ánh lên nhân màu hồng ngọt ngào tươi đỏ	- <i>Phẩm chất của người phụ nữ:</i> Dù cuộc đời có chìm nổi, trong đục, vẫn người phụ nữ vẫn vượt lên hoàn cảnh, số phận thủy chung son sắt nhân hậu vị tha với cuộc đời.

c) Từ chiếc bánh trôi mộc mạc đời thường, Hồ Xuân Hương đã thổi linh hồn vào ngôn ngữ hình ảnh để cho nó trở thành hình ảnh biểu tượng về số phận cuộc đời của người phụ nữ trong xã hội phong kiến. Và đây là ý nghĩa chủ đạo mà nữ sĩ họ Hồ muốn đề cao qua bài thơ của mình.

III. Hướng dẫn luyện tập

Câu 1. Ghi lại những câu hát than thân đã học ở bài 4 bắt đầu bằng hai từ “Thân em”. Từ đó tìm mối liên quan trong cảm xúc giữa hai bài thơ “Bánh trôi nước” của Hồ Xuân Hương với những câu hát than thân.

- Những câu hát than thân mở đầu bằng hai từ “Thân em”:

+ *Thân em như trái bần trôi*

Gió dập sóng dồi biết tấp vào đâu

+ Thân em như hạt mưa sa

Hạt vào đài các, hạt ra ruộng cày

+ Thân em như hạt mưa rào

Hạt rơi xuống giếng hạt vào vườn hoa

- Mối liên quan về cảm xúc về những câu hát than thân và bài thơ:

+ Đề viết về thân phận người phụ nữ trong xã hội phong kiến.

+ Đề đề cập đến nỗi khổ đau vì bị phụ thuộc, không có quyền quyết định được số phận và cuộc đời của mình.

+ Như vậy từ những tiếng than của người phụ nữ trong ca dao, Hồ Xuân Hương đã cất lên tiếng thơ của mình, vì vậy mà tiếng thơ của Xuân Hương dù được làm bằng thể thơ Đường luật vẫn rất gần bó gần gũi với đời sống, với mọi người.

Câu 2. Học thuộc lòng bài thơ.

IV. Tư liệu tham khảo

Chỉ bốn câu thơ, hai mươi tám chữ, ngôn ngữ bình dị, chủ yếu là thuần Việt, bài thơ Bánh trôi nước đã cho thấy hình thể xinh đẹp, phẩm chất trong trắng son sắt, cùng thân phận chìm nổi của người phụ nữ Việt Nam xưa một cách sâu sắc. Với bài thơ này, nữ thi sĩ Hồ Xuân Hương đã hai lần hóa thân, vừa làm chiếc bánh trôi, vừa nhân danh người phụ nữ để tâm sự với bạn đọc, truyền tới bạn đọc những tình cảm trong sáng, nhân đạo, nhân văn ngọt ngào, thấm thiết. Bánh trôi nước đúng là một áng văn chương đa nghĩa, độc đáo.

(Theo Vũ Dương Quỹ – Bình giảng Ngữ văn 7)